

MANTELZORG: GEWOON ÉN BIJZONDER

Meerjarenbeleidsplan MantelzorgNL 2020 - 2025

Inhoudsopgave

Inleiding

Deel I. Strategie en Meerjarenbeleid

1. Uitgangspunten Meerjarenbeleidsplan 2020-2025
 - 1.1 Missie
 - 1.2 Visie
 - 1.3 Kernbelofte
2. Huidige stand van zaken mantelzorgondersteuning
3. Waar hebben we mee te maken in 2025?
 - 3.1 Demografische ontwikkelingen
 - 3.2 Ontwikkelingen in de zorg
4. MantelzorgNL in 2025
5. Strategische doelen MantelzorgNL 2020-2025
6. Meerjarenbeleid 2020-2025 (uitvoering strategie in de komende jaren)
7. Stakeholders
8. Een toekomstbestendig MantelzorgNL
 - 8.1 Vereniging MantelzorgNL
 - 8.2 Stichting MantelzorgNL
 - 8.3 Governance

Deel II. Jaarplan 2020

9. Vereniging MantelzorgNL
10. Innovatieprojecten
11. Stichting MantelzorgNL

Inleiding

In 2018 heeft de ledenraad het Meerjarenbeleidsplan 2018-2025 goedgekeurd. Jaarlijks wordt het Meerjarenbeleidsplan (MJB) van een update voorzien. De basis blijft gelijk en de stip op de horizon blijft ook 2025, maar jaarlijks geven we nieuwe kennis en inzichten een plek.

MantelzorgNL bestaat uit een vereniging en een stichting die samen een personele unie vormen. De vereniging MantelzorgNL heeft onder meer tot taak de belangenbehartiging en ondersteuning van mantelzorgers. De winstgevende en maatschappelijke activiteiten, zoals onder andere de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten betrekking hebbende op de ondersteuning van mantelzorgers, worden vanuit stichting MantelzorgNL uitgevoerd.

Het gezamenlijk Meerjarenbeleidsplan bevat de strategische doelen van vereniging MantelzorgNL en stichting MantelzorgNL voor de periode 2020-2025. Deze doelen vloeien voort uit onze visie op mantelzorg¹ en mantelzorgondersteuning: namelijk dat mantelzorg een vrije keuze is en niet kan worden opgedrongen; dat het belangrijk is dat mantelzorgers herkend en erkend worden; dat er een goed niveau van ondersteuning voor hen voor handen moet zijn en dat deze ondersteuning op lokaal niveau goed georganiseerd moet zijn.

Uitgangspunten voor het beleidskader zijn onze gezamenlijke missie, visie en kernbelofte. Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige stand van zaken in de mantelzorgondersteuning en relevante ontwikkelingen gedurende de planperiode. We stellen onze doelen op basis van wat nodig is om mantelzorg toekomstbestendig te maken. Dat vraagt om ambitieuze doelen, want we zitten in een tijdsgewricht waarin de vraag naar mantelzorg en de behoefte aan mantelzorg structureel toeneemt als gevolg van demografische ontwikkelingen (zie verder hoofdstuk 3). MantelzorgNL zet haar expertise ten volle in om voor de mantelzorg en mantelzorgers optimale randvoorwaarden, ondersteuning, producten en diensten te realiseren. MantelzorgNL jaagt aan, ontwikkelt en verbindt. We doen dit in samenwerking met en met de steun van andere organisaties. De betrokkenheid bij het thema mantelzorg moet nog breder worden en daar heeft iedereen een bijdrage aan te leveren; van de Rijksoverheid vanuit zijn systeemverantwoordelijkheid, tot alle spelers die zich landelijk en lokaal betrokken weten bij mantelzorgers.

Opdat mantelzorg gewoon wordt en tegelijkertijd bijzonder blijft.

¹ MantelzorgNL definieert mantelzorg in lijn met het SCP: Mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving. Ook minder intensieve hulp, de hulp aan huisgenoten en de hulp aan instellingsbewoners zijn meegenomen. Mantelzorg is hulp die verder gaat dan de zogenoemde 'gebruikelijke hulp'.

DEEL I. STRATEGIE EN MEERJARENBELEID

1. Uitgangspunten Meerjarenbeleidsplan 2020-2025

1.1 Missie

Missie van MantelzorgNL is dat mantelzorgers op een bij hen passende manier kunnen zorgen en in staat zijn deze zorg te combineren met andere activiteiten.

MantelzorgNL zorgt ervoor dat mantelzorgers:

- goed worden geïnformeerd en ondersteund;
- steun en respect krijgen vanuit de samenleving.

MantelzorgNL doet dit:

- met inzet van haar kennis en kunde;
- in partnerschap met overheden, bedrijven en ca. 380 partnerorganisaties.

1.2 Visie

Wie kan zorgen op een manier die goed bij het eigen leven past, zal langer, beter en gezonder voor de ander kunnen zorgen. MantelzorgNL staat voor de ruimte om 'op eigen wijze' te zorgen. Daarom maakt zij inzichtelijk wat de gevolgen zijn van het landelijke en lokale beleid voor mantelzorgers en zet zij zich in om hun autonomie te waarborgen.

Mantelzorgers brengen het op om vanuit hun interne motivatie lange tijd – en soms intensief - voor een naaste te zorgen. Ze doen meer dan wat we met elkaar normaal vinden om gewoon voor een partner, huisgenoot, familielid of bekende te doen. Het lukt hen in praktische zin door de zorg op tijd te (kunnen) delen met anderen uit het eigen netwerk, door samen te werken met verplegenden en verzorgenden, door het zelf (kunnen) inschakelen van extra private diensten, of door het – al dan niet tegen betaling – gebruikmaken van een passende gemeentelijke voorziening, waartoe na een keukentafelgesprek is besloten. Ook zijn er voorzieningen die gedekt worden door aanvullende pakketten van verzekeraars, die mantelzorgers helpen om hun taak te vervullen.

Zorgen voor je naaste op een manier die bij jouw leven past. Dát is MantelzorgNL's ambitie voor mantelzorgers. Daarvoor is onzes inziens een 'mantelzorgvriendelijke' samenleving nodig. Een samenleving die mantelzorg serieus neemt en de rechtsbescherming van mantelzorgers ter harte neemt. Wij geloven in een samenleving waarin het – binnen redelijke grenzen – vanzelfsprekend is om elkaar tot steun te zijn en waar ondersteunende voorzieningen voor mantelzorgers vanzelfsprekend zijn. Het goed combineren van werk en mantelzorg wordt gefaciliteerd en er zijn voldoende mogelijkheden voor levensloopgeschikt wonen.

Mensen die nog geen mantelzorger zijn realiseren zich: 'mantelzorger ben je, word je of je hebt er vroeger of later een nodig' en bereiden zich voor op die situatie.

Onze visie heeft vier ankerpunten: dat mantelzorg een vrije keuze is en niet kan worden afgedwongen; dat het belangrijk is dat mantelzorgers overal in Nederland worden herkend en erkend; dat er tenminste een goed niveau van ondersteuning voor hen voor handen moet zijn en dat deze ondersteuning op lokaal niveau goed georganiseerd moet zijn, waarbij onredelijke verschillen tussen gemeenten voorkomen worden. Dit is van

groot belang omdat het aantal zorgbehoevenden in de komende jaren sterk zal stijgen, terwijl het aantal mantelzorgers zal dalen.

1.3 Kernbelofte

Mantelzorgers kunnen zorgen op een bij hen passende manier en zijn in staat deze zorg te combineren met andere activiteiten.

2. Huidige stand van zaken mantelzorgondersteuning

In juni 2018 verscheen het rapport *Veranderde zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking. Landelijke evaluatie van de Hervorming Langdurige Zorg* van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Voor dit hoofdstuk van het MJB maken we gebruik van een aantal inzichten uit het rapport om de huidige stand van zaken met betrekking tot de mantelzorgondersteuning aan geven.

Met de invoering van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2015 heeft de lokale, gemeentelijke overheid meer taken gekregen om mantelzorgers te ondersteunen vanuit het idee dat maatwerk per zorgsituatie mogelijk is. Hoe de ondersteuning lokaal wordt ingezet en met welke resultaten is niet bekend. Er zijn weinig financiële cijfers over de lokale mantelzorgondersteuning beschikbaar. Wel weten we dat het landelijk om zo'n 200 miljoen euro gaat; gemiddeld een paar tientjes per mantelzorger. Door het ontbreken van normering en verantwoording kan niet worden bijgestuurd en worden geen lessen geleerd. De lokale verschillen zijn groot.

Niemand wil dat dit zo uitpakt en toch zien we het overal gebeuren. Veel Nederlanders ervaren de ongelijkheid die uit de verschillen voortkomt als oneerlijk en onrechtvaardig². Men heeft het idee dat het van geluk afhangt of men in een gemeente woont waar zaken goed geregeld zijn³. Het komt zelfs voor dat mantelzorgers overwogen of wordt aangeraden om te verhuizen⁴. Dat komt voornamelijk door het ontbreken van landelijk geldende normen. Wat mag de mantelzorgende burger van haar gemeente verwachten? Aan welke eisen dient de lokale mantelzorgondersteuning te voldoen? Alleen op basis van normen kan op het individu toegesneden maatwerk worden geleverd. Waar normen ontbreken ontstaat willekeur.

2.1. Hervorming Langdurige Zorg

Het SCP concludeert dat de doelen voor zorgvragers deels wel en deels niet zijn bereikt. Langer zelfstandig wonen onder ouderen neemt toe, mede als gevolg van het overheidsbeleid. Bewoners van instellingen krijgen meer eigen regie, onder meer door met de zorgverleners te overleggen over hun zorgplan. De participatie, redzaamheid en kwaliteit van leven van verschillende groepen zelfstandig wonende mensen met beperkingen zijn tot en met 2016 daarentegen niet toegenomen.

Een deel van de mensen met een behoefte aan zorg of ondersteuning heeft moeite om de weg te vinden naar de juiste hulp. Dit blijkt uit gegevens van mensen die (uiteindelijk) bij de gemeente of het Centrum Indicatiestelling Zorg terecht komen. Veel mensen weten niet dat zij hierbij geholpen kunnen worden door een onafhankelijke cliëntondersteuner. In de praktijk blijkt er geen integrale toegang te zijn tot de verschillende vormen van langdurige zorg en ondersteuning. Voor mensen met meerdere hulpbehoeften ontbreekt vaak een professionele regievoerder die alle hulp coördineert.

Door de strengere toelatingscriteria voor zorg in instellingen vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) is het aantal mensen dat zware zorg in instellingen ontvangt, afgenomen. Mensen die (nog) zelfstandig wonen en een ondersteuningsbehoefte hebben, kunnen zich bij de gemeente melden voor zorg en ondersteuning vanuit de Wmo zorg vragen bij de

² Sociaal en Cultureel Planbureau, Kwartaalbericht van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven, Burgerperspectieven 2018 | 1, Den Haag, 2018, ISBN 978 90 377 0865 3, pagina 34 en 35.

³ NRC Handelsblad, zaterdag 25 mei & zondag 26 mei 2019, Weekend, pagina 26-29, Amsterdam, 2019.

⁴ De Groene Amsterdammer, Jaargang 143, nummer 21, 22 mei 2019, Amsterdam, 2019.

wijkverpleging. Deze Wmo-melders krijgen van de gemeente in de meeste gevallen een maatwerkvoorziening. Gemeenten zien het gebruik van maatwerkvoorzieningen niet afnemen, maar dat van lichtere voorzieningen wel stijgen.

Door een gebrek aan eenduidige gegevens is niet duidelijk of de afname van zorg in instellingen wordt gecompenseerd door een toename van zorg en ondersteuning van gemeenten en de wijkverpleging. Volgens diverse zorgprofessionals heeft een deel van de thuiswonende cliënten met complexe zorgbehoeften eigenlijk zorg in een instelling nodig. Hiermee verband lijkt de druk op de zogenaamde eerstelijnsbedden te houden. Met name bij calamiteiten lijkt er geen passend aanbod. Juist deze situaties betreft het vaak mantelzorgers die (acuut) uitvallen waardoor de zorg voor de zorgvrager in de knel komt.

Het merendeel van de Wmo-melders die een maatwerkvoorziening van de gemeente ontvangen en de meeste ontvangers van wijkverpleging zijn positief over deze hulp. De overheid wil dat mensen die zorg nodig hebben eerst nagaan wat hun familie of vrienden voor hen kunnen doen. De verwachting is dat daardoor meer informele hulp wordt gegeven dan vroeger. Tussen 2014 en 2016 is de omvang van de informele hulp echter gelijk gebleven. Dit geldt ook voor de belasting die mantelzorgers zelf ervaren. Wel lijkt de druk op specifieke groepen mantelzorgers te zijn toegenomen.

Zo blijkt uit onderzoek voor het deelrapport *Voor elkaar? Stand van de informele hulp in 2016* dat ongeveer 35% van de 16-plussers informele hulp geeft aan iemand met gezondheidsbeperkingen. Het gaat dan zowel om mantelzorg aan familie, vrienden of burens als om vrijwilligerswerk in de zorg en ondersteuning. Dit is tussen 2014 en 2016 niet veranderd. Wel veranderde de houding iets: meer mensen vinden dat mensen elkaar moeten helpen. Het aandeel dat vindt dat je hulp zoveel mogelijk van dat netwerk moet krijgen, daalde echter. Mensen vinden de zorg voor hulpbehoevende ouders nog steeds vooral een taak voor de overheid.

Met veel informele zorgverleners gaat het goed. Zij helpen, omdat zij het graag doen, ontlenen plezier aan hun hulp en hebben geen behoefte aan ondersteuning. Er zijn echter ook helpers die een hoge belasting ervaren en meer kennis, vaardigheden en ondersteuning nodig hebben. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die iemand helpen met dementie, psychische problemen, een terminale ziekte of hun kind met een (meervoudige) handicap of chronische ziekte. Aandachtspunten zijn de onbekendheid met de mogelijkheden voor ondersteuning, de toegang tot respijtzorg en onvoldoende aandacht voor het welbevinden van informele helpers door professionals.

Om de knelpunten aan te pakken, zo stelt het eindrapport *Evaluatie Hervorming Langdurige zorg*, zijn ten eerste betere cliëntondersteuning en informatievoorziening over de toegangsroutes naar en binnen de langdurige zorg en ondersteuning van belang. Ook zijn oplossingen nodig voor het gesignaleerde 'gat' tussen de zorg en ondersteuning thuis en in instellingen. Mensen met verschillende hulpbehoeften zijn gebaat bij professionele regievoerders die alle hulp organiseren en coördineren. Daarnaast is volgens het SCP een herbezinning nodig op enkele aannamen achter de hervorming: het onderzoek laat zien dat sommige doelen niet voor alle groepen van zorgbehoevenden haalbaar zijn en dat mensen niet méér voor elkaar zijn gaan zorgen.

2.2. Gemeenten

Tot nu toe staat de mantelzorgondersteuning door gemeenten niet overal even hoog op de agenda. Ook, zo blijkt uit het onderzoek van MantelzorgNL⁵, vindt de ondersteuning niet overal op dezelfde manier plaats. De verschillen worden enerzijds ingegeven door politieke keuzes, waarbij de omvang van de gemeenten, de ligging in het land (stad, platteland), demografische en economische ontwikkelingen (groei of krimp) een rol spelen. Maar ook de organisatievorm van de ondersteuning is van invloed: is de ondersteuner onderdeel van een grote, brede welzijnsstichting, een éénpitter, die werkt onder de vlag van het gemeentelijke Wmo-loket, of een gespecialiseerde organisatie die meerdere gemeenten ondersteuning aanbiedt, waaronder ondersteuning door vrijwilligers.

Mantelzorgers worden nog onvoldoende betrokken bij het keukentafelgesprek. Maar circa 50% wordt uitgenodigd voor een Wmo-gesprek. Daarvan geeft slechts 34% aan dat er rekening gehouden is met hun behoefte aan ondersteuning.

2.3. Steunpunten Mantelzorg

Lokale en regionale organisaties houden zich bezig met informele zorg in brede zin. Ze zijn vaak goed ingebed in het lokale werkveld en bieden veelal direct of indirect ondersteuning aan mantelzorgers. Er is een groot wederzijds belang om samen te werken vanuit wederzijdse meerwaarde, dit gebeurt onder andere in Steunpunten Mantelzorg.

De lokale Steunpunten Mantelzorg laten een sterke ontwikkeling zien. Zij dragen bij aan het vergroten van de kennis over mantelzorg bij onder meer de medewerkers van de Sociale Wijkteams, de 1^e lijn zorgaanbieders, de Thuiszorg en Verpleeghuiszorg. Lokaal wordt gebouwd aan netwerken rondom mantelzorgers, veel lidorganisaties hebben constructief contact met de gemeente en in veel gemeenten is er structurele aandacht voor deskundigheidsbevordering over mantelzorg onder vrijwilligers en beroepskrachten.

Het MantelzorgNL-onderzoek laat ook zien dat de directe ondersteuning van mantelzorgers, door mantelzorgers in toenemende mate onvoldoende wordt geacht. Veel organisaties die mantelzorgers lokaal ondersteunen, bevinden zich in een transitie, waarbij een verschuiving plaatsvindt van directe naar indirecte ondersteuning. De inzet van de indirecte ondersteuning (versterken van kennis over mantelzorg in het lokale netwerk) kan ten koste gaan van de directe ondersteuning (advies, praktische hulp, een luisterend oor, lotgenotencontact). Het aanbod sluit hierdoor vaak niet meer aan op de behoefte aan ondersteuning van mantelzorgers.

De lokale mantelzorgondersteuning verdient meer ruimte dan deze nu heeft. Het is belangrijk dat gemeenten de lokale Steunpunten Mantelzorg en de organisaties die, met inzet van vrijwilligers, mantelzorgers helpen (bijvoorbeeld met vrijwillige respijtzorg thuis) extra financiële ruimte en beleidsvrijheid geven om mantelzorgondersteuning verder te ontwikkelen.

⁵ MantelzorgNL/QR'ne, Bouwstenen Strategisch Beleidskader 2018-2025. Samenvatting onderzoek onder lidorganisaties, Nationaal Mantelzorgpanel en literatuur. Bunnik, juni 2017.

3. Waar hebben we mee te maken in 2025

Als gevolg van demografische ontwikkelingen zal de vraag naar mantelzorg explosief stijgen en het aanbod van mantelzorgers substantieel dalen. Er zal meer zorg aan huis worden verleend, burgers nemen meer zelf het initiatief en de overheid neemt meer en meer een faciliterende positie in.

3.1 Demografische ontwikkelingen

Vergrijzing

De Nederlandse bevolking verandert van samenstelling, het aantal ouderen neemt sterk toe (vergrijzing) en het aantal jongeren daalt (ontgroening). Het aandeel 80-plussers laat een forse stijging zien. Een CBS-prognose toont aan dat komende jaren zowel het werkende deel van de bevolking (tussen 20 en 65 jaar) als de jeugd (0 tot 20 jaar) krimpen. De groep ouderen (65+) groeit echter gestaag tot ongeveer 2035. Rond 2020 vindt een historische omslag plaats. Het aantal ouderen (>65 jaar) in Nederland is dan groter dan het aantal jongeren (<20 jaar).⁶

Enorme toename eenpersoonshuishoudens, vooral op hogere leeftijd

Uit continue onderzoek van het CBS blijkt dat het aantal huishoudens tot 2025 stijgt naar 8,2 miljoen. In 2015 waren dat er 7,7 miljoen. In 2060 gaat het zelfs om ruim 8,5 miljoen huishoudens. Deze stijging is bijna geheel toe te schrijven aan de stijging van het aantal éénpersoons huishoudens, en dan met name in de hogere leeftijdscategorie. Tussen 2015 en 2040 neemt het aantal 65-plussers dat alleen woont toe met bijna 800.000. De trend zet zich door dat mantelzorgers steeds minder hun huishouden delen met een zorgvrager en er vaker op (grote) afstand van wonen. Dit heeft gevolgen voor de wijze waarop mantelzorgers zich kunnen of willen inzetten, en voor hun ondersteuningsbehoeften.⁷

Vraag naar mantelzorg verdubbelt tot 2040

Nu drijft de participatiesamenleving nog op het grote cohort babyboomers dat tot in het komend decennium nog veel mantelzorg en vrijwilligerswerk zal verrichten. Daarna komen zij in de levensfase dat zij (meer) zorg nodig hebben. De vraag naar mantelzorg zal volgens de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg in het meest extreme scenario in 2040 zijn verdubbeld.⁸

Doordat het aantal hoogbejaarden stijgt, neemt de duur van de mantelzorg toe, evenals de gemiddelde leeftijd van de mantelzorger. Bejaarden zullen voor (hoog-)bejaarden zorgen.

Potentieel mantelzorg voor hoogbejaarden daalt hard

Een maatstaf voor het potentieel aan mantelzorg is de 'parent support ratio', waarin wordt gekeken naar de veranderende leeftijdsstructuur op hogere leeftijd. Hierbij wordt

⁶ CBS, Bevolkingstrends 2016, Huishoudensprognose 2015-2060: jongeren en ouderen langer thuis. Mei 2016.

⁷ CBS, Bevolkingstrends 2016, Huishoudensprognose 2015-2060: jongeren en ouderen langer thuis. Mei 2016.

⁸ Raad voor de Volksgezondheid & Zorg, Met de kennis van later. Naar een toekomstgericht zorgbeleid, Den Haag 2014.

het aantal mensen in de leeftijdsgroep 50-64 jaar afgezet tegen de leeftijdsgroep 85+, de generatie van hun ouders. De verhouding tussen die twee is een indicatie voor het potentieel aan mantelzorgers. Waren er in 2015 voor iedere 85-plusser in potentie nog tien mantelzorgers beschikbaar, in 2040 zijn dit er nog geen vier.⁹

3.2 Ontwikkelingen in de zorg

Langer thuis wonen

Ouderen blijven langer zelfstandig wonen in plaats van naar een verpleeghuis te verhuizen, waardoor juist ook de zwaardere zorg aan huis toeneemt. Zorg en ondersteuning zal vaker dichtbij of aan huis verleend worden. Door de toenemende levensverwachting, innovatie in de zorg en de vergrijzing verandert de aard van de zorgvraag. Door andere wensen ten aanzien van levenskwaliteit en keuzevrijheid willen veel mensen hun leven ook op hogere leeftijd graag voortzetten zoals zij gewend zijn en thuis blijven wonen.

Langer thuis blijven wonen is echter lang niet altijd een vrije keuze, maar ook een kwestie van langer thuis móeten wonen, omdat het aantal plekken in verpleeghuizen is teruggelopen. Voor een verpleeghuis kom je alleen nog in aanmerking 'als het echt niet meer gaat'. Tussen thuis en verpleeghuis is een gat ontstaan. Doordat instellingen zich specialiseren, neemt ook de reisafstand toe. Daarnaast is er een tendens dat mensen het laatste deel van hun leven doorbrengen in een ziekenhuis, wat een ongewenste ontwikkeling is omdat het om dure zorg gaat, maar belangrijker omdat het ziekenhuis voor veel mensen niet de plek waar zij hun laatste dagen willen doorbrengen.

Langer thuis zorgen

Om kosten te besparen zijn wonen en zorg financieel gescheiden en worden mensen zoveel mogelijk thuis verzorgd. In toenemende mate wordt een beroep gedaan op de eigen kracht en het eigen netwerk. Een – op termijn - 'zorgelijke' spagaat, omdat uit de hierboven geschetste demografische ontwikkelingen blijkt dat het aantal potentiële mantelzorgers drastisch afneemt. Ook is er sprake van een overheveling van ziekenhuiszorg naar huisartsenzorg en thuiszorg. Naar verwachting zijn er in 2040 zo'n 7 miljoen mensen met een chronische ziekte die langs deze lijn - een groot deel van - hun zorg ontvangen. Voor de mantelzorger betekent dit meer taken en meer verantwoordelijkheid. De ontwikkelingen in de zorg stellen hogere eisen aan mantelzorgers. Niet iedere mantelzorger kan en wil dat.

Toename technologie thuis

Door gebruik te maken van technisch ondersteunende voorzieningen in huis, kunnen hulpvragers langer zelfstandig en veilig blijven wonen. Apparaten en sensoren worden steeds kleiner en slimmer en zijn daardoor beter toe te passen om een woning levensloopbestendig te maken en van allerlei gemakken te voorzien. Met behulp van sensoren, omgevingsbesturing en hierop aangesloten mechanica kunnen mobiliteits- en levensstijlbeperkingen worden ondersteund en kan snel worden ingegrepen bij onveilige situaties. Domotica kan het leven op meerdere manieren ondersteunen: gevoel van veiligheid verhogen, zelfstandigheid verhogen, eenzaamheid tegengaan. Zorgprofessionals en mantelzorgers kunnen via technologie ook op afstand contact houden en een patiënt in de gaten houden.

De overheid stimuleert het gebruik van technologie thuis met de Stimuleringsregeling E-health Thuis (SET), een driejarige subsidieregeling. De vraagstukken waar

⁹ Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Trendskenario 2018. Volksgezondheid Toekomst Verkenning. Bilthoven 2017

zorgaanbieders, gemeenten en zorgverzekeraars tegenaan lopen bij het toepassen van E-health thuis laten zien dat er nog een hele weg te gaan is.

Minder overheid, meer burger

De relatie tussen de burger en de overheid verandert. Burgers nemen steeds vaker zelf het initiatief, terwijl de overheid meer en meer een faciliterende positie inneemt. Vanuit een versobering van collectieve voorzieningen verwijst de term 'eigen kracht' ook naar het beroep op burgers om meer ondersteuning binnen het eigen netwerk (mantelzorgers, familie, buurt) te zoeken.

Deze toename van burgerinitiatieven, zoals zorgcoöperaties, laat zien dat mensen zorg en ondersteuning meer in eigen hand nemen en zelf bepalen hoe deze eruit komt te zien. Al laat SCP-onderzoek zien dat dit soort initiatieven met name komen van hoogopgeleide en welvarende burgers¹⁰. De oude grenzen tussen formele en informele zorg vervagen. De persoonlijke dienstverlening, van 'gezelschapsdame tot klusstudent', zal tot een nieuwe balans tussen vraag en aanbod leiden en leiden tot meer innovatie. Maar we zien dat hier ook sprake is van een zekere mate van broosheid. Hoe zich dit ontwikkelt en welke mate van borging bij gemeenten mogelijk is, zal de komende jaren blijken.

Verschillen tussen regio's

Verschillen tussen groei- en krimpregio's nemen toe. Door de vergrijzing ontstaat een grotere druk op de Wmo, de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wlz. Vooral gemeenten in de krimpregio's hebben te maken met een hoge vergrijzing en daarmee toenemende vraag naar voorzieningen. Dit zijn vaak al regio's die economisch minder welvarend zijn en waar gemeenten onder financiële druk staan.

Om op bovenstaande trends een adequaat antwoord te formuleren is een paradigmashift nodig. Deze behelst in ieder geval:

- Vertrouwen in de burger als leidraad van handelen terug in het maatwerkgesprek;
- Welzijn en welbevinden als leidende principes, ook in financiering;
- Schaalvergroting tot regioniveau waardoor voorzieningen op basis van behoefte worden ingezet.

¹⁰ Sociaal en Cultureel Planbureau, Nieuwsbericht 2 juli 2019 inzake verkennend SCP-onderzoek Wonen met zorg - Verkenning van particuliere woonzorg voor ouderen. Sociaal en Cultureel Planbureau, ISBN 978 90 377 0919 3, SCP-publicatie 2019-11, Den Haag, 2019.

4. MantelzorgNL in 2025

4.1. Expert mantelzorg

MantelzorgNL bestaat uit een inspirerende vereniging en een ondernemende stichting met een up-to-date en gewaardeerd portfolio aan producten en diensten. MantelzorgNL is de spil op het gebied van mantelzorg en verbindt mantelzorgers, organisaties en overheden.

Deze positie kan MantelzorgNL innemen omdat kennis, ervaring en vaardigheden met betrekking tot mantelzorg bij haar samenkomen. Op basis hiervan worden in de stichting producten en diensten ontwikkeld die van belang zijn voor haar achterban. Ook bevordert MantelzorgNL de bewustwording omtrent mantelzorg en het belang daarvan voor de Nederlandse samenleving.

Kortom: MantelzorgNL is dé organisatie in Nederland:

- Waar iedereen antwoord krijgt op vragen over mantelzorg.
- Waar tools worden ontwikkeld waarmee mantelzorgers direct en indirect kunnen worden ondersteund.
- Die iedereen in Nederland bekend maakt met het fenomeen mantelzorg en daarvoor draagvlak creëert.

4.2. Vereniging

Vereniging MantelzorgNL is de spreekbuis en belangenbehartiger van mantelzorgers in Nederland en zorgt ervoor dat zij worden gezien en gehoord. MantelzorgNL brengt onder de aandacht dat mantelzorgers geen kostenpost zijn maar zichzelf al dubbel en dwars hebben terugverdiend voordat ze aan 'het loket' staan. De verantwoordelijke overheden realiseren zich dat ze voor ieder dubbeltje dat ze in mantelzorgers investeren een kwartje terugkrijgen.

MantelzorgNL is de sterke, breed bekende Nederlandse vereniging van mantelzorgers. Zij zorgt ervoor dat mantelzorgers goed worden geïnformeerd en ondersteund, en steun en respect krijgen vanuit de samenleving. Vereniging MantelzorgNL zorgt ervoor dat de mantelzorger zichzelf herkent en dat de Nederlandse samenleving mantelzorgers herkent en erkent.

Als vereniging staat MantelzorgNL sterk doordat er een sterke verbinding is met het werkveld. Om een bijdrage te leveren aan wat mantelzorgers in 2025 nodig hebben, zal MantelzorgNL zich in de komende jaren extra blijven richten op de ontwikkeling van ondersteuning en advies op de gebieden wonen, werken, leven met mantelzorgtaken, en mantelzorg en financiën. En inspelen op nieuwe thema's die zich aandienen. Dat doet MantelzorgNL niet alleen binnen de algemene nutstaak die zij heeft, ook middels grote programma's, zoals over de combinatie van werk en mantelzorg en de inzet van aankomende professionals in de informele zorg.

Iedereen die de doelstellingen van Vereniging MantelzorgNL ondersteunt, kan lid worden. Met elkaar maken de leden het mogelijk dat MantelzorgNL voor de belangen van mantelzorgers kan opkomen en producten en diensten kan aanbieden die het leven van mantelzorgers makkelijker maken en/of veraangemen.

In de vereniging zijn leden belangrijk, zij voeden het werk van MantelzorgNL. Naast leden moet MantelzorgNL ook interessant zijn voor iedereen die mantelzorg een warm toedraagt. Dat kan door aan te sluiten op onze sociale mediakanalen, deel te nemen aan onderzoeken en door donateur te zijn van MantelzorgNL.

4.3. Stichting

Stichting MantelzorgNL biedt diensten en producten aan waarmee organisaties, overheden en bedrijven het niveau van mantelzorgondersteuning op peil kunnen brengen en houden. Daarbij onderscheiden we advies en scholing.

Advies

De adviestrajecten van stichting MantelzorgNL zijn gericht op versterking van de directe en indirecte mantelzorgondersteuning. We werken met formats en methodieken die de stem van de mantelzorger meewegen en sluiten aan bij partijen die mantelzorgers in hun praktijk tegenkomen en ondersteunen. Stichting MantelzorgNL is dé specialist op die thema's waar mantelzorgers het meeste mee te maken hebben, waaronder:

- leven met mantelzorgtaken;
- mantelzorg en financiën;
- mantelzorg en wonen;
- mantelzorg en werken.

In de komende jaren breiden we onze maatschappelijke dienstverlening uit met adviestrajecten voor gemeenten op thema's behorend bij het concept 'mantelzorgvriendelijke gemeente'. We maken hierbij gebruik van nieuwe en bestaande producten (denk aan de diverse handreikingen, de toolkit respijt en het MantelzorgNL model. Zie verder Deel II van dit MJB).

Scholing

Stichting MantelzorgNL ontwikkelt en organiseert cursussen en trainingen gericht op:

- deskundigheidsbevordering van de partnerorganisaties;
- het toerusten van mantelzorgers;
- het vergroten en verbeteren van de kennis over mantelzorg.

Deze scholing is onder andere gericht op professionals binnen het sociale domein en in de (informele) zorg.

Het aanbod sluit inhoudelijk aan bij de concrete vraagstukken waar mantelzorgers en professionals behoefte aan hebben.

In samenwerking met onder andere opleidingsinstituten ontwikkelen we aanbod om het curriculum van aankomende professionals te versterken en doen dit ook voor na- en bijscholing. Voor stichting MantelzorgNL is het belangrijk dat professionals in zorg en welzijn niet alleen het theoretisch kader kennen, maar ook de praktijk. Daartoe wordt samengewerkt met organisaties uit de informele zorgsector, waar deze professionals kennis kunnen maken met het dagelijks leven van mantelzorgers.

4.4. Netwerkorganisatie

MantelzorgNL kan haar doelen niet alleen bereiken. Daarom onderhoudt MantelzorgNL een netwerk aan partnerorganisaties en participeert zij in een groot aantal samenwerkingsverbanden welke direct en indirect mantelzorgers ondersteunen. Komende jaren wordt gewerkt aan een nieuwe, verdiepte vorm van samenwerking, die de gezamenlijke waarden meer inhoud geeft en beter benut. Gezamenlijk is dit netwerk sterker dan de som der delen.

5. Strategische doelen MantelzorgNL 2020-2025

Om onze ambities te realiseren hebben we vier hoofddoelstellingen geformuleerd.

1. *Mantelzorgers worden herkend en erkend*

MantelzorgNL bereikt dat mantelzorg een gewoon én bijzonder onderdeel is van het leven van elke burger in Nederland. Een samenleving die vraagt om langer en meer voor elkaar te zorgen, heeft handvatten nodig om dit waar te maken. MantelzorgNL stimuleert het gesprek over zorgen voor elkaar door relevante thema's aan te dragen. Iedereen krijgt immers met mantelzorgers te maken: je bent het, wordt het of hebt er uiteindelijk één nodig.

Dit doen we bijvoorbeeld met publiekscampagnes en door contact met onderwijsinstellingen over het curriculum, maar ook met het faciliteren van het goede gesprek tussen families, vrienden en burens. Daarnaast initieert MantelzorgNL een maatschappelijke discussie over mantelzorg. Mantelzorg hoort bij mensen, net als ouderschap. Maar net als bij ouderschap geldt ook voor mantelzorg: 'one size doesn't fit all'. Mantelzorg past alleen wanneer iedereen op de bij hem of haar passende manier kan mantelzorgen.

MantelzorgNL bereikt dat de mantelzorger zichzelf herkent als mantelzorger en dat ook de samenleving hem/haar als mantelzorger herkent, erkent én waardeert.

2. *Mantelzorg is een vrije keuze*

MantelzorgNL ondersteunt mantelzorgers en behartigt hun belangen vanuit de visie dat mantelzorg een vrije keuze moet zijn en geen verplichting. Mantelzorgers moeten voldoende handelingsperspectief hebben, dat wil zeggen: zelf kunnen bepalen hoever zij kunnen en willen gaan in die zorg.

Belangrijk speerpunt hierbij is het voorkomen van overbelasting. Momenteel raakt circa 10% van de mantelzorgers chronisch zwaar overbelast. MantelzorgNL draagt bij aan het bevorderen van inzicht in de factoren die leiden tot overbelasting van mantelzorgers. Wanneer wordt een tevreden, vrolijke mantelzorger een overbelaste? Voorkomen van overbelasting is absolute noodzaak, gelet op stijgende zorgkosten en de geschetste demografische ontwikkelingen. MantelzorgNL laat om dit inzicht te vergroten wetenschappelijk onderzoek doen.

MantelzorgNL vindt dat bij zorgen op eigen wijze ook betrokken moet worden dat de manier waarop iemand kan of wil mantelzorgen ook afhankelijk is van de relatie die je vóór er een zorgvraag ontstond met elkaar had. Een moeilijk gespreksonderwerp binnen families, dat nu nog vaak uit de weg wordt gegaan. MantelzorgNL waakt ervoor dat iedereen verplicht wordt te mantelzorgen alleen omdat je familie, vrienden of burens van elkaar bent. Overheidsbeleid, zowel op nationaal als op lokaal niveau, mag naar het oordeel van MantelzorgNL nooit leiden tot het instrumenteel inzetten van mantelzorgers.

MantelzorgNL realiseert in samenwerking met haar netwerk een situatie met maar één loket waar elke mantelzorger de zorg en zijn/haar ondersteuning kan regelen, zodat de regeldruk waarmee mantelzorgers geconfronteerd worden, teruggebracht wordt tot gemiddeld maximaal 30 minuten per week.

3. *Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau*

Als gevolg van de hervorming in de zorg ontstaan in Nederland grote lokale verschillen in het niveau van ondersteuning. Met name waar het de ondersteuning van mantelzorgers

in zware zorgsituaties betreft. Waar een mantelzorg in de ene situatie kan rekenen op voldoende – professionele – hulp en ondersteuning, kan een mantelzorg in een andere gemeente onder gelijke omstandigheden dat niet. MantelzorgNL vindt dit onwenselijk.

Mantelzorgers - zeker zij die in een extra kwetsbare situatie zitten – zijn gebaat bij een goed niveau van ondersteuning. MantelzorgNL gaat bij de formulering van dit niveau voor mantelzorgondersteuning uit van verschillende te onderscheiden groepen van mantelzorgers. Dit resulteert in richtlijnen voor wat mantelzorgers in bepaalde situaties nodig hebben om niet overbelast te raken.

Groepen waarvoor een goed niveau zeker is geboden, zijn:

- o hoogbejaarde echtparen waar de een voor de ander zorgt;
- o ouders van kinderen met een meervoudige handicap;
- o mantelzorgers van mensen met een problematiek op het gebied van geestelijke gezondheid of niet-aangeboren hersenletsel;
- o mantelzorgers waarbij (het begin van) overbelasting wordt vermoed.

MantelzorgNL formuleert welke vormen van ondersteuning voor mantelzorgers beschikbaar moeten zijn om aan de kwalificatie 'goed' te voldoen. Daarbij zijn in een stedelijke omgeving andere zaken nodig dan in plattelandsgemeenten. De basisfuncties spelen een centrale rol:

- o informatie en advies: voor het brede netwerk van mensen en organisaties die lokaal mantelzorgers tegenkomen;
- o praktische en materiele ondersteuning: voor alle mantelzorgers en;
- o respijtzorg: voor mantelzorgers die de zorg willen delen of er verstandig aan doen die te delen.

Wanneer gemeenten in samenwerking met lokale organisaties structureel toewerken naar dit goede niveau wil MantelzorgNL hen erkennen als 'Mantelzorgvriendelijke Gemeente'.

4. Lokaal is sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake kundige organisaties.

Als de landelijke vereniging van mantelzorgers beschikt MantelzorgNL door haar netwerk over de schaalgrootte en slagkracht om producten en diensten te (laten) ontwikkelen die op lokaal niveau kunnen worden gebruikt. Bij de keuze en ontwikkeling van producten en diensten maakt MantelzorgNL gebruik van de expertise van mantelzorgers en partijen die op lokaal niveau met mantelzorg te maken hebben. Zij weten immers als geen ander waar behoefte aan is, maar missen veelal de middelen om producten en diensten te ontwikkelen.

De samenwerking tussen MantelzorgNL en lokale ondersteuners geeft een impuls aan de bekendheid van het thema, de herkenbaarheid en de kwaliteit van het aanbod, en de slagkracht van lokale organisaties.

6. Meerjarenbeleid 2020-2025

In dit hoofdstuk geven we globaal aan hoe wij in de komende jaren zullen werken aan het realiseren van onze strategische doelstellingen.

Ten aanzien van doelstelling 1 (*Herkenning en erkenning van de mantelzorger*) ambiëren we in de komende jaren de volgende ontwikkeling: we blijven ons inspannen om zo veel mogelijk bekendheid te geven aan mantelzorg en streven ernaar om zoveel mogelijk individuele leden (mantelzorgers en anderen die MantelzorgNL willen ondersteunen) en organisaties aan ons te binden. Per jaar willen we daarin groeien. Daarnaast willen we een inhoudelijke bijdrage blijven leveren aan de discussie over de maatschappelijke plaats, rol, functie en waarde van mantelzorgers. Daarbij streven wij uiteraard de versterking van de positie van mantelzorgers na.

MantelzorgNL speelt een belangrijke rol in de in 2020 te starten overheids campagne over mantelzorg. MantelzorgNL is in deze campagne dé plek waar iedereen die vragen heeft over mantelzorg en de ondersteuning van mantelzorgers naartoe kan bellen.

Met betrekking tot doelstelling 2 (*Mantelzorg als vrije keuze*) werken we aan de stijging van het aantal diensten en producten ten behoeve van mantelzorgers. Daarbij focussen we op de thema's werken, wonen, leven en financiën. We bouwen voort op hetgeen er al is, scherpen dit aan en ontwikkelen nieuwe diensten en producten waar nog hiaten liggen.

MantelzorgNL constateert dat de rechtspositie van mantelzorgers onvoldoende is beschermd. Primair binnen de Wmo, maar het ontbreken van een heldere beschrijving van mantelzorg alsmede het beschermen van de rechtspositie van mantelzorgers, leidt ook in de overige wetten, Zvw, Wlz en Jeugdwet, tot rechtsongelijkheid. MantelzorgNL heeft het initiatief genomen om tot een beschrijving en bescherming van mantelzorg(ers) te komen, die recht doet aan maatwerk én mantelzorgers handvatten geeft voor een goede balans tussen zorgen voor anderen en het eigen leven.

In het kader van doelstelling 3 (*Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau*) richten we ons in 2020 sterk op gemeenten. Daarnaast blijven we (samen met Qidos in de stichting Werk & Mantelzorg) werkgevers ondersteunen in het ontwikkelen en uitvoeren van mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid.

In de daaropvolgende jaren zal prioriteit gaandeweg verschuiven naar verzekeraars, zorgprofessionals (thuis en in instellingen) en onderwijsinstellingen. In welke volgorde is nu nog lastig te zeggen.

MantelzorgNL streeft ernaar om in afstemming met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) te komen tot bestuurlijke afspraken over:

1. Een basisstructuur en –niveau van mantelzorgondersteuning, met de waarborg dat lokaal voldoende deskundigheid op het gebied van mantelzorg aanwezig is, zodat zowel toeleiding, ondersteuning als preventie van overbelasting de juiste aandacht krijgen;
2. Een budgettaire scheiding tussen jeugdzorg en sociaal domein, om te voorkomen dat die laatste (verder) wordt leeggegeten.

Om ervoor te zorgen dat er in 2025 '*lokaal sprake is van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake deskundige organisaties*' (doelstelling 4) continueren we de komende jaren activiteiten zoals de 'Kennis-van-zaken-bijeenkomsten', met uiteraard wel ieder jaar een ander thema. Hiernaast zullen we

komende jaren werken aan de verdere professionalisering van het veld door in 2020 met onze partnerorganisaties en opleidingsinstituten in gesprek te gaan over hoe we een kwaliteitsslag kunnen maken. Op basis van de resultaten van deze consultatie zullen we een meerjarenplan te ontwikkelen dat we in de periode 2020-2024 zullen uitvoeren en in 2025 zullen evalueren.

In samenwerking met STOC is de opleiding "Casemanager Mantelzorg" opnieuw ontwikkeld. Met deze opleiding draagt MantelzorgNL bij aan het creëren van een goed gekwalificeerde ondersteuningsstructuur en ter zake kundige organisaties en medewerkers.

7. Stakeholders

MantelzorgNL kan haar missie en doelstellingen alleen in samenwerking met andere partijen realiseren. De belangrijkste stakeholders van MantelzorgNL zijn:

Landelijke overheid: VWS

Het ministerie van VWS heeft na de invoering van de Wmo primair een systeemverantwoordelijkheid. Vanuit die verantwoordelijkheid financiert VWS MantelzorgNL om de taken uit te voeren die tot haar algemene nutsfunctie behoren. Daarnaast is VWS een belangrijke partner voor innovatie. Met landelijke programma's en aanvullende projectfinanciering ontwikkelt MantelzorgNL nieuwe methodieken en diensten om mantelzorgers beter te ondersteunen.

Lokale overheid: gemeenten

Gemeenten hebben binnen de Wmo 2015 taken in het ondersteunen van mantelzorgers. Zaken als herkenning en erkenning horen hierbij, maar ook praktische hulp en respijtzorg. Gemeenten ontwikkelen hun mantelzorgbeleid binnen de context van het sociale domein.

Voor MantelzorgNL is de samenwerking met gemeenten belangrijk omdat zij als regisseur de ondersteuning vormgeven. MantelzorgNL ondersteunt met informatie, (betaalde) adviestrajecten en scholing.

Organisaties voor ondersteuning mantelzorgers

De bij MantelzorgNL aangesloten organisaties houden zich bezig met informele zorg in brede zin en zij doen dat lokaal of regionaal. Ze zijn vaak goed ingebed in het lokale werkveld en bieden veelal direct of indirect ondersteuning aan mantelzorgers. Er is een groot wederzijds belang om samen te werken vanuit wederzijdse meerwaarde. In deze samenwerking staat het ontwikkelen van meer synergie in mantelzorgondersteuning voorop, in het belang van de mantelzorger.

Professionele zorgveld, in het bijzonder de eerste lijn

Huisartsen en praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen en verzorgenden zijn de professionals in zorg en welzijn, waarmee mantelzorgers vaak het eerst en het meest contact hebben. Het herkennen van (het begin van) overbelasting van mantelzorgers zal dan ook vaak door hen (moeten) geschieden. Samenwerking met deze partijen (en hun koepels) blijft voor MantelzorgNL van belang.

Zorgverzekeraars

Verzekeraars hebben een groot belang bij mantelzorgers die goed voor zorgvragers zorgen. Zowel schadeverzekeraars als zorgverzekeraars zijn belanghebbende bij het voorkomen van overbelasting bij (werkende) mantelzorgers. MantelzorgNL streeft naar een structurele relatie met individuele zorgverzekeraars en hun collectiviteit waarbij het gezamenlijke belang van het voorkomen van risico op overbelasting van mantelzorgers voorop staat.

Werkgevers

Vanuit het thema 'Werk en mantelzorg' is het van belang met werkgevers(organisaties) in gesprek te zijn over een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Met haar expertise kan MantelzorgNL hen van dienst zijn om dit beleid te ontwikkelen.

Kennisinstituten en onderzoeksinstituten

Het onderscheidend vermogen van MantelzorgNL is dat zij in staat is om brede kennis en inzichten over mantelzorg te vertalen naar de effecten voor mantelzorgers en te toetsen bij mantelzorgers. Dit doet MantelzorgNL in samenwerking met kennisinstituten als

Movisie en Vilans en steeds meer in samenwerking met onderzoeksinstituten en universiteiten. Met deze partners wordt op projectbasis samengewerkt, met name gericht op het ontwikkelen van praktische ondersteuningsmiddelen op basis van (wetenschappelijk) onderzoek.

Landelijke platforms, cliënten- en patiëntenorganisaties

MantelzorgNL neemt deel aan een aantal o.a. door VWS-geïnitieerde, landelijke platforms ter bevordering van specifieke ontwikkelvraagstukken. MantelzorgNL werkt daarbinnen samen met landelijke cliëntenorganisaties, vooral in de vertegenwoordiging. Zo draagt MantelzorgNL onder meer bij aan monitoringsprogramma's (effectmetingen van de gevolgen van de hervorming voor cliënten en mantelzorgers en 'Mijn kwaliteit van leven'). Ook met collega-organisaties als Per Saldo (vereniging voor budgethouders) en wijzijnMIND (vereniging voor mensen met psychische problemen).

Strategische allianties met marktpartijen

Om de effectiviteit te vergroten, werkt MantelzorgNL samen met verschillende partijen. Strategische allianties met marktpartijen behoren daar ook bij, want zij vullen de kennis en kunde van MantelzorgNL aan met kennis van en toegang tot hun markt. Denk hierbij aan organisaties zoals Qidos als partner in de Stichting Werk&Mantelzorg, maar ook aan opleidingsinstituut STOC en dienstverleners Saar aan Huis en De Mantelaar.

Fondsen

In 2020 onderzoeken we de mogelijkheden en kansen die samenwerken met fondsen kan bieden.

8. Een toekomstbestendig MantelzorgNL

De veranderende omstandigheden waaronder MantelzorgNL haar missie en doelen moet realiseren, zowel op het gebied van gezondheidszorg en mantelzorg als financieringsbronnen en geldstromen, vereisen een flexibele organisatie. MantelzorgNL is een bevlogen, missie-gedreven organisatie. We hebben betrokken en gemotiveerde medewerkers, een bestuur, raad van toezicht en een ledenraad, die elkaar waarderen en belangrijk vinden.

8.1 *Vereniging MantelzorgNL*

MantelzorgNL is een ondernemende, inspirerende en krachtige vereniging. Vooruitstrevend en leidend op het thema mantelzorg. MantelzorgNL is er voor iedereen die mantelzorger is en voor iedereen die nog mantelzorger wordt of in zijn omgeving een mantelzorger kent; mensen die affiniteit hebben met de doelstelling van MantelzorgNL en onze organisatie willen ondersteunen. MantelzorgNL staat voor verbinding met de achterban. Dit betekent dat MantelzorgNL de belangen van mantelzorgers behartigt en hen ondersteunt. Daar hoort een sterke relatie bij met organisaties en instellingen die voor hen belangrijk zijn. Voor en met hen voeren wij innovatieve projecten uit, die overigens soms ook door VWS worden gefinancierd.

Vereniging MantelzorgNL is tevens een door de overheid gesubsidieerde mantelzorgexpert voor de uitvoering van de VWS-agenda als vraagbaak over mantelzorg, met het ontwikkelen van ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers en het geven van landelijke bekendheid aan mantelzorg (de algemene nutsfunctie). De uitvoering van verenigingsactiviteiten en de VWS-agenda in de vorm van producten en diensten heeft de vereniging ondergebracht bij stichting MantelzorgNL.

8.2 *Stichting MantelzorgNL*

Stichting MantelzorgNL heeft drie belangrijke taken. Het uitvoeren van stichtingsactiviteiten, het in opdracht van de vereniging uitvoeren van de VWS-agenda en het eigenstandig ontplooiën van winstgevende maatschappelijke activiteiten zoals de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten betrekking hebbende op de ondersteuning van mantelzorgers.

Binnen stichting MantelzorgNL wordt projectmatig gewerkt, met een vaste kern en een flexibele schil. De kernwaarden van stichting MantelzorgNL zijn: professioneel, samenwerken en flexibel.

De veranderingen in het werkveld en de consequenties van de hervorming van de langdurige zorg vragen het nodige van de organisatie. Dit vraagt professionaliteit en flexibiliteit van medewerkers. Zij zijn in staat om in samenwerking met anderen te anticiperen op hetgeen door de markt wordt gevraagd. Scholing, marktconforme beloning en vertrouwen in de toegevoegde waarde van de medewerkers zijn belangrijke instrumenten om de stichting krachtig te houden. Uitbreiden met inspanning werving abonneementhouders.

8.3 Governance

MantelzorgNL werkt in lijn met de Governancecode Sociaal Werk. Met ingang van 1 januari 2019 heeft MantelzorgNL een raad van toezicht-model met een éénhoofdig bestuur waarbij sprake is van een personele unie tussen het bestuur en de raden van toezicht van vereniging en stichting.

DEEL II. JAARPLAN 2020

Inleiding

De strategische doelstellingen geven richting aan de activiteiten die MantelzorgNL voornemens is uit te voeren in 2020. In dit Jaarplan 2020 wordt per strategische doelstelling aangegeven welke activiteiten vereniging MantelzorgNL in 2020 onderneemt (hoofdstuk 9), onze innovatieve projecten die formeel onder de vereniging vallen en een grote verscheidenheid aan financiers kennen (hoofdstuk 10) en wat de activiteiten zijn van stichting MantelzorgNL (hoofdstuk 11), om de doelen te bereiken.

9. Jaarplan 2020 - Vereniging MantelzorgNL

9.1 *Mantelzorgers worden herkend en erkend*

MantelzorgNL wil niet alleen bereiken dat de mantelzorger zichzelf herkent als mantelzorger, maar ook dat de samenleving hem/haar als mantelzorger herkent en zijn/haar bijdrage aan de kwaliteit van onze samenleving erkent én waardeert. Daartoe levert MantelzorgNL in 2020 de volgende inspanningen:

- *Verwoorden van en communiceren over de maatschappelijke plaats, rol, functie en waarde van mantelzorg*
Daar waar in onze samenleving de zorg voor kinderen door ouders als een normaal gegeven wordt beschouwd en aan alle kanten wordt gefaciliteerd, staan mensen die meer dan gebruikelijke zorg verlenen aan hun hulpbehoevende naasten er relatief alleen voor. Kan dat niet anders? Gaat de vergelijking van mantelzorg met ouderschap op? Welke maatregelen moeten worden genomen om als samenleving mantelzorgers die steun te verlenen die hen toekomt. Met dit gedachtegoed jaagt MantelzorgNL de maatschappelijke discussie (verder) aan en brengt dit verder in de pers, media en publieke opinie. Ook hoort hierbij de het vraagstuk van de mantelzorgverklaring. MantelzorgNL vindt dat als mantelzorgers worden gevraagd te bewijzen dat zij mantelzorger zijn, hier op een eenduidige wijze aan kunnen voldoen. MantelzorgNL trekt hierin samen met het ministerie van VWS op.
- *Meewerken aan programma 'Langer thuis'*
In dit programma richt de overheid zich specifiek op de grote en groeiende groep ouderen die zelfstandig thuis wonen. MantelzorgNL werkt aan de uitvoering van dit programma mee door:
 - Mede vorm te geven aan de campagne die in 2020 start en die mantelzorgers bekend moet maken met de lokale ondersteuningsmogelijkheden, ook op respijt; We continueren ons beleid en rollen het verder uit.
 - Tevens nemen we deel aan klankbordgroepen voor logeerszorg.
 - We rollen het Stagebureau informele zorg verder uit.
 - Op het thema mantelzorg en wonen nemen we deel aan de kerngroep 'Langer thuis'.
 - Op het project 'In voor mantelzorg thuis' is regelmatig afstemming met Movisie en Vilans.

- Wij zijn nauw betrokken bij het verder brengen van de resultaten van de aanjager respijtzorg.
- *Vervolgcampagne voeren op 'Voorbereiden op mantelzorg'*
Met het oog op het voorkomen van overbelasting bij mantelzorgers is het van belang dat mensen zich voorbereiden op het moment dat zij mantelzorger worden dan wel er een nodig hebben. In 2020 is er speciale aandacht voor de doelgroep van ouder wordende ouders met kinderen, die laaggeletterd en/of digibeet zijn, en die we nog niet hebben bereikt met eerdere campagnes. De doelgroep is niet onbelangrijk; het gaat om ruim 2,5 miljoen mensen.
- *Faciliteren van de 'Dag van de mantelzorg' en de 'Week van de jonge mantelzorger'*
Op de Dag van de Mantelzorg worden overal in Nederland mantelzorgers in het zonnetje gezet. MantelzorgNL biedt lokale mantelzorgondersteunende organisaties materiaal en inspiratie en zorgt voor landelijke aandacht. In 2020 bouwt zij voort op het thema 'Verras de mantelzorger'.
Verder zullen we in 2020 een vervolg geven aan de Week van de jonge mantelzorger, met hierbij specifieke aandacht voor de studerende mantelzorgers, we pakken dit samen op met JMZPro. Het thema zal zijn: Zorg thuis en studeren.
- *Toekomstig bestendig maken mantelzorgwaardering*
Een belangrijk middel om mantelzorgers te herkennen en erkennen is de Mantelzorgwaardering. Tevens is dit het ultieme middel om mantelzorgers te werven. Deze kent 4 jaar na de overheveling van de financiële middelen (gelden Mantelzorgcompliment) grote verschillen per gemeente. Waar in de ene gemeente mantelzorgers jaarlijks tot € 200,- als waardering ontvangen, hebben andere gemeenten de gelden in de algemene voorzieningen gestopt. MantelzorgNL vindt dat de waardering zichtbaar en tastbaar moet zijn naar mantelzorgers en dat de gelden niet op een grote hoop of in een bezuinigingsopdracht moeten verdwijnen. In 2020 komen we met een nadere invulling om gemeenten te helpen de mantelzorgwaardering toekomstbestendig te houden.
- *Pers- en media-aandacht vragen*
We continueren uiteraard de inspanningen om pers- en media-aandacht te genereren voor mantelzorg en voor mantelzorgers relevante onderwerpen. In 2020 zijn er de volgende speerpunten en items:
 - In 2021 zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer. Voorjaar 2020 brengen we onze speerpunten voor de partijprogramma's in. Daartoe zal er een actieve lobby met inhoud voor de fracties zijn. Tevens zullen wij zogenaamde tafels en informatiebijeenkomsten organiseren om zo onze belangenbehartiging inhoud te geven.
 - De rechtspositie van mantelzorgers. Deze is onvoldoende beschermd. MantelzorgNL heeft het initiatief genomen om tot een beschrijving en bescherming van mantelzorg(ers) te komen, die recht doet aan maatwerk én mantelzorgers handvatten geeft voor een goede balans tussen zorgen voor en het eigen leven.
 - Meer en meer signaleren wij bezuinigingen in het mantelzorgdomein en is er verdere afkalving van het mantelzorgcompliment. Wij zullen hier in 2020 de nodige aandacht voor vragen om de verdere afkalving tegen te gaan.

- *Continueren communicatie en informatiemomenten (zowel online als fysiek)*
Ook in 2020 zal MantelzorgNL op verschillende momenten en via diverse kanalen communiceren met de achterban en met externe partijen. We noemen:
 - Nieuwjaarsbijeenkomst 2020
 - Correspondentennetwerk
 - Ambassadeursnetwerk
 - Maandelijkse nieuwsbrieven voor mantelzorgers, organisaties en gemeenten
 - Bijdragen aan congressen
 - Inzet getrainde voorlichters
- *Onderzoek effectiviteit middelen en kanalen*
In 2020 onderzoeken we de haalbaarheid van alternatieven voor het huidige magazine De Mantelzorger. De ervaring leert dat de afname van de Voorjaar- en Zomereditie zeer teleurstellend is. Een alternatief zou kunnen zijn om jaarlijks een landelijk mantelzorgfestival te organiseren waarin we beschouwen en vieren met als thema 'voor elkaar kunnen zorgen'.
- *Leden*
Het werven en bereiken van mantelzorgers verloopt langs meerdere kanalen. De commissie ledenbeleid heeft geconcludeerd dat het met extra inzet werven van individuele leden niet zal leiden tot een significante groei van de individuele leden. Dit moet gebeuren via het platform en andere mediakanalen. Zo moet het verbonden voelen met mantelzorg tot stand komen.
Voor 2020 hebben we de doelstellingen om het aantal individuele leden van 3.500 naar 3.850 te laten groeien.

In 2020 zijn er verkiezingen voor de nieuwe ledenraad. De raad zal dan 15 zetels kennen voor mantelzorgers en 10 zetels voor mensen die mantelzorg een warm hart toedragen.

9.2 *Mantelzorg is een vrije keuze*

MantelzorgNL ondersteunt mantelzorgers en behartigt hun belangen vanuit de visie dat mantelzorg een vrije keuze is en geen verplichting. Mantelzorger zijn geeft velen voldoening en zingeving maar is voor iedereen verschillend. Overheidsbeleid, zowel op nationaal als op lokaal niveau mag naar het oordeel van MantelzorgNL nooit leiden tot het instrumenteel inzetten van mantelzorgers.

Mensen die ervoor kiezen om te mantelzorgen moeten zélf kunnen bepalen hoever ze daarin willen gaan. Belangrijk speerpunt voor MantelzorgNL is het versterken van de eigen kracht van mantelzorgers en het voorkomen van overbelasting.

Om als mantelzorger goede keuzes te kunnen maken is het van belang om geïnformeerd te zijn over allerlei voetangels, klemmen én oplossingen op mantelzorggebied.

MantelzorgNL wil de vraagbaak zijn waar iedere mantelzorger en iedere organisatie met vragen over mantelzorg terecht kan.

In 2020 continueert en ontwikkelt MantelzorgNL in dit kader de volgende diensten en producten:

- *Cliëntenondersteuning: informatieverstrekking*

Cliëntenondersteuning (middels de Mantelzorglijn) is dagelijks geopend en biedt met professionals en getrainde vrijwilligers telefonisch en per mail (en mogelijk per chatfunctie) informatie, advies en een luisterend oor. Iedereen in Nederland kan met vragen over mantelzorg terecht bij Cliëntenondersteuning.

In samenwerking met de Luisterlijn worden mantelzorgers te woord gestaan die buiten de openingstijden van de Cliëntenondersteuning een luisterend oor willen. Wanneer dat op prijs wordt gesteld, zorgt de Luisterlijn voor een warme overdracht naar MantelzorgNL.

Ook wordt – als daartoe extra middelen ter beschikking komen – een informatiebox ontwikkeld voor startende mantelzorgers. Deze worden via de lokale organisaties ter beschikking gesteld.

Via Cliëntenondersteuning hebben we direct contact met mantelzorgers vanuit heel Nederland. De vragen die zij stellen geven een verfijnd inzicht in de (ontwikkeling van) problemen waarmee mantelzorgers te maken krijgen en de regionale verschillen daarin. MantelzorgNL rubriceert en analyseert deze informatie en gebruikt ze voor directe belangenbehartiging en nader onderzoek, onder andere via het nationale Mantelzorgpanel. De verhalen van individuele mantelzorgers gebruiken we om onderzoek naar mantelzorgers te illustreren.

Behalve een vraagbaak voor mantelzorgers is Cliëntenondersteuning voor MantelzorgNL een belangrijke bron van informatie die gebruikt wordt voor beleidsontwikkeling en de ontwikkeling van onze producten en diensten (advisering, scholing, training, informatieboekjes en –brochures, etc.)

- *Cliëntenondersteuning: advies*

Een ander onderdeel van Cliëntenondersteuning heette voorheen Juridisch advies en ondersteunt als onafhankelijke cliëntondersteuner mantelzorgers binnen grenzen van redelijkheid en haalbaarheid, onder andere bij het opstellen van bezwaarschriften en treedt desgevraagd ook als bemiddelaar op. Voor MantelzorgNL-leden zijn enkele gespecialiseerde vrijwilligers beschikbaar die mee kunnen naar hoorzittingen of helpen bij het invullen van formulieren.

Ook deze vragen die bij Cliëntenondersteuning binnen komen worden gerubriceerd en gebruikt voor beleidsontwikkeling, advisering en scholing.

We streven in 2020 voor de cliëntenondersteuning naar dezelfde streefcijfers (4.400 contacten). Afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de landelijke campagne vanuit VWS kan dit aantal hoger komen te liggen.

Voor vragen waarbij de specifieke hulp van een mantelzorgmakelaar uitkomst biedt, wordt de mantelzorger hiernaar doorverwezen. MantelzorgNL en de Beroepsvereniging voor Mantelzorgmakelaars hebben hierover afspraken gemaakt.

- *Productontwikkeling*

MantelzorgNL wil mantelzorgers helpen met het maken van de juiste afwegingen en keuzes. Om als mantelzorger de juiste keuze te kunnen maken, is adequate toerusting nodig. In 2020 blijft MantelzorgNL daarom werken aan nieuwe producten en actualisering van bestaande producten, zowel digitaal als fysiek, gericht op actuele vragen van (aankomende) mantelzorgers. Zoals:

- *Website*
Goede informatievoorziening op de juiste plek met een verbeterde website (voor zowel mantelzorgers als professionals). Het streven is om eind 2020 meer bezoekers te bereiken op onze site.
 - *Aanvulling producten- en dienstenpalet voor GGZ-mantelzorgers*
Mantelzorgers van mensen met een psychische kwetsbaarheid zijn een groep mantelzorgers met specifieke behoeften. Deze GGZ-mantelzorgers ervaren een hogere dan gemiddelde belasting. Voor mantelzorgers van zorgintensieve kinderen en/of van personen met GGZ-problematiek, verandert het overheidsbeleid. De regels over en door de decentralisatie van beschermd wonen, zijn onderhevig aan verandering. Het moet duidelijk zijn wat van mantelzorgers wordt verwacht. En op welke wijze zij toegerust kunnen worden, gegeven deze verandering.
In 2020 ontwikkelen we diverse producten voor de doelgroep GGZ-mantelzorgers, waaronder een trainingen. Met MIND wordt verkend of en hoe zinvol het is om producten te ontwikkelen ter ondersteuning van de overbelaste mantelzorger.
 - *Aanvulling producten- en dienstenpalet voor mantelzorgende studenten*
We komen met een aangepast product voor het hoger onderwijs waarmee mentoren/docenten op een adequate manier (indirecte) ondersteuning kunnen bieden aan hun mantelzorgende studenten. Hierbij is in het bijzonder aandacht voor leerlingen met een migrantenachtergrond. Voor docenten willen we een online training ontwikkelen voor deze doelgroep.
 - *Woonzorgconcepten*
In 2019 heeft een inventarisatie van de mantelzorgaspecten (wat zijn de consequenties van verschillende woonzorgconcepten voor het zorgen vanuit mantelzorgperspectief) in woonzorgconcepten en burgerinitiatieven waarbij wonen en zorg gecombineerd plaatsgevonden. In 2020 stellen wij een position paper inzake de woonzorgconcepten op en worden de gemaakte inzichten vertaald in een product en/of dienst. Dit zal gebeuren in samenwerking met en platform 'Nederland zorgt voor elkaar' en bureau HHM.
 - *STECR richtlijnen voor Arbodiensten*
Wij initiëren een richtlijn voor mantelzorg bij Stichting Expertisecentrum Re-integratie (STECR). Een dergelijke richtlijn moet door Arboartsen worden toegepast.
- *Verkennen van de markt voor private mantelzorgondersteuning*
De behoefte aan mantelzorgers neemt toe. Niet altijd zijn zij voorhanden. Er is een privaat aanbod ontstaan. Zowel in het regelwerk rond ziekte en wet- en regelgeving, als aanwezigheid van een betaalde kracht. MantelzorgNL ziet graag dat dit aanbod overal toegankelijk wordt aangeboden waarbij een minimum kwaliteitsniveau is geborgd. In 2020 wordt gezamenlijk verkend of en hoe we dit segment kunnen ontwikkelen.
 - *'Wegwijzer voor mantelzorgers, gericht op wie kan mij ondersteunen'*
In 2020 zorgen wij voor een verdere verspreiding van de 'Wegwijzer voor mantelzorgers, gericht op wie kan mij ondersteunen', ontwikkeld in 2019, waarmee mantelzorgers snel hun weg kunnen vinden in het brede aanbod van mantelzorg ondersteuning. Het is belangrijk om als mantelzorger te weten met welke

ondersteuningsvragen je bij welke professional terecht kan. Nu is dat voor veel mantelzorgers nog onvoldoende duidelijk; zeker voor de startende mantelzorgers. Tevens wordt onderzocht of met betrokken partijen een routekaart kan worden ontwikkeld voor mantelzorgers van dementerende mensen.

9.3 *Ondersteuning van mantelzorgers in Nederland is van een goed niveau*

Om te kunnen spreken van een goed niveau van mantelzorgondersteuning in Nederland is een stelsel van publieke en private diensten en producten nodig dat recht doet aan zowel de grote groep mantelzorgers waarmee het goed gaat als voor de risicogroepen bij wie overbelasting dreigt of al bestreden moet worden. Hieronder valt het hele scala aan mogelijke ondersteuningsmogelijkheden van waardering tot respijt, zowel in algemene voorzieningen als maatwerkvorm. Om die situatie dichterbij te brengen onderneemt MantelzorgNL in 2020 verschillende activiteiten en projecten, die waar nodig en mogelijk in samenwerking met andere partijen worden uitgevoerd:

- *Rechtspositie mantelzorgers*
Mantelzorgers hebben in geen van de wetten waar zij vaak mee te maken hebben (Wmo, Zvw, Wlz en jeugdwet) een beschreven positie. In de Wmo, waarin primair de ondersteuning van mantelzorgers is geregeld, gaat het om het maatwerkgesprek. Daar moeten op basis van een goed gesprek afspraken gemaakt worden over ondersteuning. Dit gebeurt te weinig en bovenal te willekeurig. Mantelzorgers hebben onvoldoende helder waar zij wel of niet op mogen vertrouwen als het om hun rechtspositie gaat. MantelzorgNL pleit voor het verbeteren van de rechtspositie van mantelzorgers en doet daartoe voorstellen.
- *Inkooptool gemeenten*
In 2019 is het niveau van mantelzorgondersteuning onder de loep genomen. In 2020 gaan we het goede niveau stimuleren door dit te verankeren in het beleid van de gemeente en de vertaling concreet maken in een inkooptool voor gemeenten die zij kunnen hanteren voor hun inkoopbeleid. De essentie is dat professionals beter signalen van overbelasting signaleren en adequaat doorverwijzen naar een gespecialiseerde unit voor mantelzorgondersteuning. Met deze inkooptool zal advies gemeenten ondersteunen, faciliteren en in beweging krijgen.
- *Passend vergoedingenstelsel bij de zorgverzekeraars*
Op basis van (deel)inventarisatie 2019, gaan we in 2020 in gesprek met de verzekeraars om mantelzorg opgenomen te krijgen met een passend vergoedingenstelsel in de aanvullende verzekeringen.
- *Uitbreiden van het aantal mantelzorgvriendelijke werkgevers,*
Hierbij is specifiek aandacht voor het MKB. Zie hiervoor programma Mantelzorg werkt, het GAK-project en de activiteiten Werk en Mantelzorg.
- *Geven van input en ijveren voor de mantelzorgers richting politiek*
Wij leveren input op politiek en beleidsniveau om een stelsel van mantelzorgondersteuning van een goed niveau dichterbij te brengen. De input is gebaseerd op signalen en verder onderzoek dat wordt vertaald in position papers en beleids- en informatiebrieven aan de Tweede Kamer en gesprekken met VWS. Gezien

de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2021, zal MantelzorgNL hier veel inspanningen op dienen te leveren.

- *De mantelzorgverklaring*
MantelzorgNL vindt dat mantelzorgers die gevraagd wordt te bewijzen dat zij mantelzorger zijn, hier op een eenduidige wijze aan kunnen voldoen. Nu zijn er geen regels en tal van belemmeringen waarvan mantelzorgers veel last hebben. Soms met vergaande consequenties. MantelzorgNL trekt samen met het ministerie van VWS op om te bezien hoe de mantelzorgverklaring kan worden ontwikkeld.
- *Opstellen position paper nieuwe normeringssystematiek van het gemeentefonds*
Een essentiële voorwaarde voor een mantelzorgvriendelijke gemeente is dat voldoende lokale middelen beschikbaar zijn om de ondersteuning aan mantelzorgers te kunnen betalen. In de komende jaren wordt vanuit het regeerakkoord gewerkt aan een nieuwe normeringssystematiek van het gemeentefonds. Beoogd wordt een integrale nieuwe verdeling van middelen in het gemeentefonds voor het sociale domein per 2021. Om verzekerd te zijn van de benodigde expertise om dit goed te kunnen volgen (en waar mogelijk beïnvloeden) zal MantelzorgNL tijdens deze periode gebruik maken van externe deskundigheid ter zake.

9.4 Lokaal is sprake van een krachtige ondersteuningsstructuur van ter zake deskundige organisaties.

Op lokaal niveau zijn diverse instanties en organisaties verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers. MantelzorgNL hecht eraan om in goed contact te staan met deze mantelzorgondersteunende organisaties; ze zijn immers onze 'partners in care'. Wederzijds inzicht te hebben in elkaars problemen, mogelijkheden en onmogelijkheden is nodig om gezamenlijk wegen te vinden om mantelzorgers zo goed mogelijk te bedienen. Het is belangrijk om elkaar over en weer te steunen, te informeren en te inspireren met goede voorbeelden en om kennislacunes bij elkaar op te vullen.

Dit doet de vereniging MantelzorgNL in 2020 op de volgende manieren:

- *Continuering van het Correspondentennetwerk*
In het Correspondentennetwerk wordt op regelmatige basis overleg gevoerd met een representatieve vertegenwoordiging van de organisaties uit het land.
- *Continuering van het organiseren van 'Kennissessies'*
Deze bijeenkomsten organiseren we voor partnerorganisaties ter verbetering van de ondersteuning en voor nieuwe ontwikkelingen en producten voor mantelzorgers op lokaal niveau.

Aan de verdere professionalisering van de branche wil MantelzorgNL in 2020 bijdragen op verschillende manieren:

- *Opleiding Casemanager Mantelzorg*
Door de start van de STOC-casemanager mantelzorg als nieuwe functie in het functiehuis van de beroepsgroep te introduceren (zowel inhoudelijk als organisatorisch).
- *Scholing directeuren mantelzorg ondersteunende organisaties*
Het groeiende belang van mantelzorg vraagt om goede lokale ondersteuning van mantelzorgers. Organisaties die zich hiervoor inzetten hebben te maken met een toenemende vraag, hun positie als netwerkpartner in de gemeente en de opdracht

om met beperkte financiële middelen vorm en inhoud te geven aan de kanteling van zorg naar welzijn. MantelzorgNL start in 2020 met een opleidingsprogramma voor directeuren.

- *Ontwikkelen van indicatoren en normen*
Door het stimuleren van een vanzelfsprekende plaats van de organisaties in de gemeente, waardoor mantelzorgers lokaal goed worden bediend. Wij pleiten voor een stevige ondersteuningsstructuur per gemeente en we ontwikkelen normen voor de budgetten, etc.
- *JMZPro en de jonge mantelzorger*
Met JMZPro werken we ook in 2020 samen op het gebied van de ondersteuning van jonge mantelzorgers. Zie hiervoor ook 'Week van de jonge mantelzorger'.

10. Jaarplan 2020 – Innovatieprojecten

MantelzorgNL voert een groot aantal taken uit in opdracht van het ministerie van VWS en wij helpen gemeenten, instellingen en organisaties met op-maat-vraagstukken middels advies en scholing. Maar MantelzorgNL vindt de innovatie in onze sector van groot belang en zet daarom in op innovatieprojecten. Dit zijn ontwikkeltrajecten die MantelzorgNL projectmatig uitvoert in opdracht van en in samenwerking met andere partijen. In 2020 worden de navolgende innovatieprojecten voortgezet:

- *Mantelzorg Werkt!*
Mantelzorg Werkt is een programma gericht op organisaties en bedrijven waarmee invulling wordt gegeven aan mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Het programma houdt onder meer in: toegang verschaffen tot informatie over mantelzorg(en) via het intranet van de werkgever, een lidmaatschap van MantelzorgNL voor mantelzorgende werknemers en een aanbod van training/coaching voor werkende mantelzorgers in de vorm van digitale coaching en/of mantelzorgcoachspreekuur voor mantelzorgers op werklocatie.
- *GAK-instituut*
In aanvulling op het programma Mantelzorg Werkt! ondersteunt MantelzorgNL binnen Werk & Mantelzorg bedrijven bij het begeleiden van werkende mantelzorgers die door overbelasting uitvallen of dreigen uit te vallen. Hiertoe ontwikkelen wij coachingstrajecten en wordt een platform ingericht waarop werknemers aanvullende informatie en hulp kunnen vinden.
- *Samenwerking met de Stichting Werk & Mantelzorg*
De samenwerking gaan we in 2020 verder verbreden en verdiepen. Het aanbod voor individuele werkende mantelzorgers wordt via de kanalen van Werk & Mantelzorg verspreid. Hiermee bieden we werkgevers die mantelzorgvriendelijk werken aanvullend tools om hun werknemers die ook mantelzorgtaken verrichten extra te laten ondersteunen.
- *Stagebureau Informele zorg*
In opdracht van het ministerie van VWS ontwikkelen we in samenwerking met een drietal lokale organisaties voor mantelzorgers en zorgvrijwilligers stagebureau's informele zorg. Wij zorgen voor stageplekken in de informele zorg voor studenten MBO en HBO, die op deze wijze leren wat het betekent om thuis te leven met een

chronische ziekte of handicap en hoe zij als aankomende professional kunnen aansluiten bij de hulpvrager.

- *NOV-project Samen ouder worden*
In 2020 voert MantelzorgNL een viertal deelprojecten uit binnen het NOV-project "Samen ouder worden". In samenwerking met lokale organisaties voor mantelzorgondersteuning en vrijwillige inzet zet MantelzorgNL samenwerkingsstructuren op, welke bijdragen aan het langer thuis kunnen blijven wonen van ouderen, gericht op inzet en ondersteuning van het informele netwerk.
- *Mantelzorgondersteuning op maat (ZonMW)*
In het kader van Palliatie-stimuleringsregeling (ZonMW) heeft MantelzorgNL samen met VU, Actiz en VPTZ onderzoek gedaan naar mantelzorgers en hun ondersteuningsbehoefte bij de laatste levensfase van hun naaste. In het eerste kwartaal van 2020 ronden wij dit project af, o.a. met een training voor professionals en vrijwilligers in de palliatieve zorg.

11. Jaarplan 2020 - Stichting MantelzorgNL

De maatschappelijke winstgevende activiteiten, zoals onder andere de ondersteuning van organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informele zorg en de ontwikkeling van producten en diensten ter ondersteuning van mantelzorgers, worden door de stichting MantelzorgNL verzorgd.

In 2020 vinden de navolgende activiteiten plaats:

- *Respijtzorg en 'zorg op de juiste plek'*
Clémence Ross is momenteel ambassadrice respijtzorg. Op 15 november 2019 zal zij haar aanbevelingen indienen. Alhoewel nu nog onzeker, zullen hier ongetwijfeld projecten voor ons uit voortkomen, of in elk geval zaken waarop wij dienen te acteren.
- *Trainingen voor jonge mantelzorgers en GGZ-mantelzorgers*
In 2020 worden nieuwe trainingen, specifiek gericht op jonge mantelzorgers en GGZ-mantelzorgers, die aangeboden. Deze trainingen worden alleen digitaal aangeboden.
- *Doelgroepen met extra aandacht/Pharos*
Sommige groepen in de samenleving verdienen extra aandacht als het gaat om het (kunnen) ervaren van mantelzorg als keuze. Voor mensen met een migrantenachtergrond wordt daarom via een project met Pharos samen gewerkt aan verspreiding van een gesprekstoel voor families.
- *Lokaal advies*
Hieronder verstaan wij het ondersteunen, faciliteren en in beweging krijgen van gemeenten, mantelzorgondersteunende organisaties en zorgaanbieders op beleidsvorming en de realisatie van de eigenschappen van de mantelzorgvriendelijke gemeente en organisatie.
- *Gender en mantelzorg*
In samenwerking met het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en de Haagse Hogeschool, lectoraat Mantelzorg werkt MantelzorgNL aan het scholen en faciliteren

van (bedrijfs-)artsen en HR-deskundigen in het herkennen van de extra belasting die wordt ervaren door vrouwelijke zorgmedewerkers die thuis mantelzorg geven. Met dit project willen partijen bewustzijn en kennis vergroten onder (bedrijfs-)artsen en HR-deskundigen over zorgpatronen die uiteindelijk tot overbelasting kunnen leiden.

- *Zorgverzekeraars en mantelzorg*
In 2020 onderzoeken we welke kansen er liggen bij zorgverzekeraars wat betreft ondersteuning aan mantelzorgers. Ons uitgangspunt is dat de huidige waterscheiding tussen domeinen wordt geslecht.
- *Samenwerking met de Stichting Werk & Mantelzorg*
De samenwerking gaan we in 2020 verder verbreden en verdiepen. Het aanbod voor individuele werkende mantelzorgers wordt via de kanalen van Werk & Mantelzorg verspreid. Hiermee bieden we werkgevers die mantelzorgvriendelijk werken aanvullend tools om hun werknemers die ook mantelzorgtaken verrichten extra te laten ondersteunen.
- *Producten- en dienstenpalet*
Wij optimaliseren in 2020 onze abonnementsystemen met producten en diensten die goed worden afgenomen door organisaties, zorgaanbieders en gemeenten. Ook creëren wij een platform waarop zij kennis kunnen halen en brengen. Tevens zetten wij stevig in op opleidingen en trainingen op maat.
- *Abonnementen*
Stichting MantelzorgNL biedt gemeenten, werkgevers, zorginstellingen én organisaties die mantelzorgers ondersteunen de mogelijkheid om een abonnement te nemen. Het abonnement bestaat uit een basisdeel én een aanvullend deel. Het abonnement biedt naast informatie ook toegang tot een platform en diverse diensten en producten, gratis voor abonneerders of waarover zij korting ontvangen. In 2020 doet MantelzorgNL extra inzet op werkgevers die via Stichting Werk & Mantelzorg de erkenning als mantelzorgvriendelijke organisatie hebben ontvangen. Voor 2020 hebben we de doelstelling om het aantal abonnementen te verdubbelen, van 1.000 naar 2.000.

Met dit Jaarplan 2020 verwachten wij een fundamentele invulling te geven aan onze taken: de ondersteuning van mantelzorgers, organisaties en overheden op het gebied van mantelzorg en informeel zorg alsmede aan de daarbij behorende ontwikkeling van producten en diensten.

Opdat mantelzorg gewoon wordt en tegelijkertijd bijzonder blijft.

Zeist, 26 september 2019